

KISFÖLDŰ SZEGÉNY EMBEREK

MIRE VAN MÉG A SZEGÉNYNEK SZÜKSÉGE?

Három hízóra kötött szerződést a földművesszövetkezettel az egyik magahajszoló alsóvárosi kisparaszt. Amikor a jószágok kigömbölyödtek, annak rendje s módja szerint elhajtotta őket a vásárálláson levő átvevőhelyre. A két fekete szőrűben még a válogatós felvásárló sem talált semmi kivetnivalót, hanem a harmadiknál megkötötte magát.

– Ez nem felel meg. Tarka. Sok benne a fehér beütés. Még harmadosztályúként sem igen jöhet számításba! – fumigálta foghegyről.

Nyelt egyet az eladó, de azért csendes szóval, türelmesen, nehogy magára bősztíse az átvevőt, próbálta jobb belátásra bírni.

– Ne a szórit nézze már no, hanem azt, hogy milyen jó kiállítású, formás húsfajta.

– Ha jól meggondolom, át se veszem! – fontoskodott tovább a felvásárló, és valami nevetséges árat kínált fel a disznóért.

– Nono! Bagóért mégsem adom. Inkább visszahajtom – mondta az ember, és így is cselekedett.

Hazafelé menet – miközben szidta a felvásárlót, mint a bokrot – már ki is módolta, hogyan fog túljárni legközelebb a szövetkezet megbízottjának az eszén.

Hazaérve, elment szobafestő ismerőséhez, és megérdeklődte, akad-e a ház körül a használt festékes dobozokban valami esőálló fekete kulimász.

Akadt...

Amikor néhány nap múlva az alvégi termelő a hollófeketére festett kocáért átvette a prima húsdisznót megillető összeget, e szavakkal gyűrte zsebre:

– No, lám, nemcsak türelemre, hanem praktikára is szüksége van a szegény embernek!

KITANÍTOTTÁK...

Pár évvel ezelőtt az egyik oromhegyesi földműves elhajtotta mangalica – angol keverék disznóit az átvevőállomásra. Jó húspan levő, szép, hosszú derekú koca volt mind az öt jószág, de valamennyi visszaütött az

anyjára: kunkorodott a szőre. Persze, hogy a kákán is csomót kereső felvásárló a legalacsonyabb átvételi árat kínálta értük, merthogy „ha angolnak angol szabásúak is, de a szőrük, a' csak göndör”!

– No, az anyád... – füstölgött magában a gazda, mikor látta, hogy nem tud dűlőre jutni a csökönyös átvevővel –, ha csak e' hibádzik! Segítetek én rajta...

Fogta, hazahajtotta a disznókat, és otthon az asszony meg a koma segítségével szépen megstuccolta valamennyit. Néhány napig még enni adott nekik, megvárta, hogy a szőr meginduljon rajtuk, s aztán egy jó hét múlva újra beállított velük az átvevőtelepre. Rakodás volt éppen, nagyban ment a szállítás, sok volt a felhajtott jószág, így hát senki sem emlékezett már az egy-két hét előtti históriára.

Nagy dicséret közepette vették át az ember hízóit. A felvásárló majd kiesett a nadrágjából, olyan reklámot csapott velük.

– No, lássák! Ez oszt a szép jószág, emberek! Első osztályú húsdisznó!! A legmagasabb árat fizette értük.

– Jaj, ha rágyünnnek! – riadozott az asszony.

– Mit sopánkodszt? – intette le az ember. – Ha nekik így jobb, hát legyen! Ők tanítottak ki. Ha ők nyírnak – nyírok én is!

ADÓSSÁG

Valamelyik alvégi nehezen élő kisparaszt földet akart árendálni, de nem volt hozzá elég pénze. Szorultságában a komájához fordult, akiből ha nehezen is, de csak kiszorította a bérléhez szükséges összeget azzal, hogy aratás után emberséggel megadja.

Eljött a Péter-Pál napja, s a kölcsönt meg kellett volna fizetni, de nem volt miből. A télen ugyanis a hó nem esett le idejére, a varjú megpocsékolta a vetést, tavasszal meg a sok ködtől, esőtől rozsdát kapott a búza, így hát gyenge lett a termés. Ette magát az ember, bántotta szörnyen, s Péter-Pál előtt való éjjel már aludni sem bírt, csak forgolódott, sóhajtozott az ágyban.

Úgy éjfél után már az asszony sem állhatta tovább, s odaszólt az urának:

– Mi bajod van, Vince? Mér' nem alszó'? Csak e'hallgatlak, ahogy se-deregsz ott a dunna alatt...

– Tudod nagyon jó' te is, hogy regge' vissza köllene vinni a pízta komáékhoz, de mibül? Honnan?

Az asszony egy percre elcsendesedett, de aztán hirtelen lelépett az ágyról, s indulatosan mondta:

– Kejj föl rögtön! Megyünk a komáhon!

– Megbolondultál?

– Tedd, amit mondok! – rántotta a pöndölre a szoknyát a menyecske.

Mivel a házban a feleség volt a „fő hallja kend” – ő viselte a kalapot –, mit volt mit tenni: az ember is föl-kászálódott, s belépve a csizmákba, hűmmögve elindult az asszonnyal a Tópart irányába, amerre a koma aludta az igazak álmát. A férj és feleség alig bírták felzörgetni, de végtére csak megnyílt a zsalugáter, s nagy álmosan kidugta a fejét a koma. Rettent meglepődött a kései látogatóktól, s kissé bambán nézett a házaspárra, de az asszony egykettőre észhez térítette. Minden bevezető nélkül szaporán kibökte:

– E'gyüttünk megmondani, hogy aszt a kis píz, az adósságot, ami hónapig szól, nem tuggyuk meganni. De má megyünk is, mert sietünk. Jó éccakát!

A koma szeméből abban a minutában kiröppent az álom, de mire szólhatott volna akár egyet is, látogatói már két házzal odébb jártak.

Mikor jócskán elhaladtak, Vince gazda csak odafordult élete párijához:

– De hát miér' köllött eszt éccaka csinálnunk?

– Azért, hogy most már álmatlankodjon a koma, mink meg hazamegyünk, osztán nyugodtan alhatunk tovább!

MI LESZ A BABBÓL?

Az évenként megejtett tavaszi búzaszentölésnek nem mindenkor volt kellő foganatja. Hogy a könyörgés nem jött-e szívből, vagy hogy tán a hívők áhítata körül volt a baj, azt nehéz volna megállapítani, de a Márknapi könyörgések ellenére időnként megesett, hogy ínséges esztendő sújtotta a földművelő népet.

A parasztság, mint minden más természeti csapás idején, ilyenkor is a papjánál keresett támaszt, s őt kérte fel közbenjárónak az égi hatalmaságok és a földi halandók között.

Egyszer régen, az egyik száraz és aszályos esztendőben arra kérték Kanizsa lakói a papjukat, hogy mondjon misét, és könyörögjön esőért.

A pap vállalta is készségesen a kérés teljesítését, de – élve az alkalommal – vizontszolgálat fejében arra kérte a híveit, hogy támogassák egy kicsit bőkezűbben az eklézsiát, mert hisz neki is élnie kell valamiből.

Nem hiába kért, mert jöttek is a hívek, s ki pénzben, ki meg terményben róttá le tartozását a papjának. Az egyik nap beállított a plébániára egy szerény külsejű öregasszony is, karján letakart garabollyal.

– Dicsértessék a Jézus!

– Mindörökké, lelkem! Mi járatban? – érdeklődött a plébános úr.

– Hoztam mán egy kis babot – takarta fel a szüle a kendőt –, amér' esőért imádkozik majd a plébános úr.

Jó humora volt a papnak, s meglátva a kosár aljában a maroknyi száraz babot, e szavakkal vette át:

– Isten fizesse meg, szülém! Csakhogy – tette hozzá – úgy látom én, hogy ebbül eső aligha, legföljebb ha egy kis szél lesz...

PEDAGÓGIAI MEGGYŐZÉS – KÉZI ERŐVEL

A két háború között egy szegény alvégi zsellér nagyon beleunt már abba, hogy mindig más gazda keze-lába legyen. Elhatározta, hogy iskola-hagyott gyereket, ha törik, ha szakad, iparra adja.

– Úgy is van! Legalább kinyér lesz a kezibe, nem köll neki mindig a más földjít vakarni, mint az apjának! – hagyta helyben a döntést az asszony is, kinek négy lánya mellett az ötödik, a fiúgyerek volt a szeme fénye.

Csakhogy az alma messze talált gurulni a fájától; magyarul: a gyermekben semminemű „kézi munka” irányába sem volt hajlandóság. Nagykeservesen mégis fölszabadult, de a borbélymester, aki rámondta az áment, azon nyomban túl is adott rajta.

A szabadult legény csak tengett-lengett. Kukoricát törnie nem akarózott, a répaszedéstől oldózott a bocskora, szóval olyan emberré serdült, akinek nyáron a nádvágója, télen meg a kaszája fogott, s ha dologba küldték vagy hívták, nem ment, mondván, hogy neki „állás után köll járnia”. Ha későn jött haza, s ha apja, anyja kérdezték, hol volt, merre járt, „Munka után mentem”, mindig ezzel rukkolt ki.

A felsőhegyi búcsún – vesztére – megismerkedett egy odavalósi hajadonnal, s attól kezdve folyton azt kerülgette. Nap nap után kikarikázott hozzá, s még kötéllel sem lehetett volna otthon tartani. Egyszer aztán maga az apa is megelégette fia lebzselését. Szíjostorral várta, s mikor a legény éjfél tájt belépett a kapun, csak „elővette”.

– Az anyád fektoló ideodáját! Dógozni nem, de koslatni azt igen?

Majd adok én neked legínykedést, megállj! – s csépelni kezdte amúgy tiszta szívből.

– Mér' bánt ke', édesapám? Nem csináltam én semmit! – riadozott az apai szigor előtt kushadó legényke.

– Há'iszen épp ez a baj, te anyagyász, hogy semmit se csinálsz már hetek óta! De sort fogni az asztalnál te vagy az első. Hun kujtattál eddig, arra felelj!

– Munka után jártam – mentegetőzött a legény.

– Munka után?! – gerjedt föl ismét az apában az indulat, s még egy sort rávert az ostor boldogabb végével, majd így fejezte be a kézi erővel egybekötött pedagógiát:

– A munkának nem utána, hanem elébe köll menni, különösen neked, mer' ahogy én téged ösmerlek, sohase fogod utolérni.

MEGBÖCSÜLTE...

Apáink, de főleg nagyapáink idejében még igen-igen elterjedt és gyakori megszólítás volt a kend, amely egyébként a kelmed szó rövidítéséből származott. Kendnek szólította, vagy röviden: kendezte a gyerek a szüleit, feleség a férjét, fiatalabb az idősebbet, de kendnek szólítottak mindenkiket, akit megbecsültek vagy aki iránt tiszteletet mutattak. Az egyszerű leány is így utasította vissza a kérőjét, akit nem tartott magához illőnek:

– Mán hogy is mennék én kendhön, amikor kend három esztendővel fiatalabb tülem!?

*

Hajdan, még a fatengelyes világban, bálba készülődött farsang idején a kiscgazdalegény. Ám egy fitying nem sok, anyyija sem volt szegénynek. Mivel már akkor sem lehetett finggal tojást festeni, azaz pénz nélkül mulatni, a mi legényünk is hozzáfogott könyörögni az apjának, hogy adjon neki egy kis bárravalót. Fukar lévén, az apa alig csurgatott egy-két koronát a fia markába, ezért hát a legény kérellore fogta:

– Aggyík kend többet, éd'sapám, hiszen ennyi pízzelel még a cimborák is kinéznek a bálbul!

Főleg ez utóbbi érvnek a hatására – nehogy kódísnak nézzék az ő fiát! – az apa, ha nehezen is, de csak megtoldotta bugyellárisából az előbbi összeget még egynehány koronával.

– De aztán jó megböcsüdd, hallod, ne szórd szét, mert ez ám két malac ára! – intette fiát az öreg.

– Megböcsülöm, éd'sapám, megböcsülöm – fogadkozott erősen a legény.

Másnap reggel piaci nap volt, s az öreg gazda is kiballagott a köpködőre. Hallja ám a többiektől az újságot, hogy a fia az éjjel minden pénzét elmulatta a bálban. Kegyetlenül bántotta az apát a fiú tékozlása, ezért hát mihelyt hazaért, csak elkezdte lúg nélkül mosni a legény fejét, szemére hányva, hogy a kérés ellenére sem becsülte meg a kapott pénzt, hanem azon nyomban a nyakára hágott.

– Megböcsültem én, éd'sapám – védekezett a legény –, megböcsültem. Valahányszor a lajbi zsebbe nyúltam, mindig azt mondtam: – No, gyű'k ken' ki, píz!

MI A BAJA?

Bejött egy fukar oromi kisparaszt Felsőhegyre Hevesi patkoló- és kocsikovácsmester műhelye elé.

– Adjék Isten! Gyüttem mán, hogy nézné meg ezt a kocsikereket, mert billeg jobbra-balra, lődörög itt a lócs alatt, mint köcsögben a plajbász.

Vizsgálja a mester a lócsós parasztszekeret, nézi-nézi, vizitérozza, s csak csóválja a fejét, látva a horogvégre hasonlító, hegyesre koptatott hátulsó tengelyvéget.

– Mi a baja hát? Szó'jon mán! – nógatja a szekérfogat mellett tipródó gazda a kovácsot.

– Biz ennek komoly baja van – lökte föl az okulárét a mester. – Megette a kocsikenőcs.

– Ne mondjon mán ilyet, no! 'Szen meg nem kentem még soha életemben!

– Hát lássa: ez a baja éppen!

KOCSI LÓ NÉLKÜL – GATYA EMBER NÉLKÜL

A két háború között sokkal ritkábban hajkurászták egymást az autók az országutakon, miként azt most cselekszik.

Akkoriban történt, hogy hordás idején a megrakott kevés kocsival szembejött egy autó. A paraszt kétségbeesetten kezdett integetni és

hadonászni az autóvezetőnek, hogy álljon félre, térjen ki, nehogy a lovak megbokrosodjanak, és a rakomány az árokba forduljon.

Az autós – akkor még belátó és udvarias vezetők voltak – ki is tért a megakott szekér elől, de nem állhatta meg, hogy fel ne szóljon a kocsisnak:

– Hogy lehet az, tatám, hogy a maga lovai még most is ennyire félnek az autótól?

– Hát már hogyan félnének, kérem, amikor látják, hogy a kocsi ló nélkül szalad.

– Ugyan... Nem olyan nagy csuda az ma már – így az autóvezető.

– Nem a fenét! Szeretném én látni, mit tenne az úr akkor, ha egy gatyát látna szaladni ember nélkül? Hajja!! Maga is megijenne tőle, aszondom.

KINEK VILÁGÍT A LÁMPA?

Annak idején – 30–40 évvel ezelőtt – Péterrévéről sokszor felkeresték a zentai heti piacot az élelmes pecellói kisparasztok zöldségfélével, újkrumplival, káposztával.

Hogy idejében Zentára érjenek – ahogy mondani szokás –, hajnal előtt két héttel nekivágtak az útnak a jó helyfoglalás reményében.

Öreg V. M. is fölkerelkedett egy ízben még jóval pirkadat előtt egylovas kocsijával, hogy pénzt csináljon abból a kis káposztából, ami a réti földben termett. Mohol alatt baktatott a ló, amikor megállította őket a közlekedési járőr, mert nem volt fényjelzés a parasztszekéren.

– Mondja, öreg, miért nincs a kocsija kivilágítva? – kérdi a rendőr.

V. bácsi lekászálódik a kocsiról, körülíblábolja, hümmög nagyokat, aztán csak kiböki:

– Ugyan, édes fiam, minek erre a kocsira lámpás? Virrad is már lassan, meg osztán az én Szürkém úgyse lát, mert havivak szegény. Mér' világítsak akkor neki?

ELŐNYSZABÁLY

Az egyik ismert zentai autótulajdonos Szabadkáról jövet a kocsiján a Kanizsa–Zenta közötti műúton ugyancsak hasa alá vert a Fordjának. Sietős dolga lehetett, mert még akkor sem lassított, amikor Paphalomnál,

nem messze maga előtt egy parasztkocsit vett észre, amint porolva közeledett a bekötő úton.

– Majd megáll – vélte az autós –, látja, hogy jövök.

De bizony a fogatos kutyába se véve a suhanó gépkocsit, nagy fittyre kiszaladt az aszfaltra, éppen akkor, amikor az autó is odaért.

Fékcsikorgás, lónyerítés, káromkodás. Csak kicsiben múltott, hogy egymásba nem rohantak.

– A szeme Máriáját a vaksi anyjának, hát nem látja, hogy autó közeledik?! Miért szaladt föl az útra? – szállt ki lángvörös arccal kocsijából az autós.

– Ne ordibáljon énrám, hallja! – hangoskodott vissza a mezei magyar.
– Miért nem állt meg maga, ha látott?

– Én álljak meg? Én???! – képedt el a vezető. – Miért állnék meg, amikor itt nekem van előnyjogom?

– Van a fenét! Hogy lenne magának előnye, amikor én értem ide hamarébb!

Ó ODAMEGY...

Új kocsiját járatta be az egyik autótulajdonos a Topolya–Zenta közötti műúton. Elbűvölve hallgatta a motor zenéjét, figyelte, hogyan húz, mekkora a kocsi lengése, milyen a fékrendszer működése... szóval, ismerkedett a járművel.

Az út teljesen néptelen volt, csak mintegy 3–400 méterre baktatott előtte egy parasztkocsi, vele egyirányban. Az autós nem változtatott a sebességen, élvezte a kocsi suhanását, és csak akkor döbbsent meg, amikor a parasztszekér – se kukk, se bakk – minden jelzés nélkül keresztbefordult előtte az aszfalton. Az újdonsült gépkocsi-tulajdonos – túljutva az ijedség pillanatán – ugyancsak rátaaposott a fékre, s hosszú nyomot hagyva maga után, sikerült is megállítania az autót alig 2–3 méterre a szekér mögött. Dühösen hajolt ki az autó ablakán, s odakiáltott a lovát nógató földművesnek:

– Meg van maga bolondulva?! Hova tart erre balra?

– Oda a! – mutatta az öreg az ostora hegyével az irányt, aztán meg-rántva a gyeplőszárat, elporzott a dűlőúton álló tanya irányába.

MITŐL JAVULHAT MEG AZ EMBER LÁTÁSA?

A 40-es évek elején történt.

Két alvégi kisparaszt, amolyan „egylovas kódus” ballagott hazafelé vasárnap délben a kiscgazdakörből. Beszélgettek. A képviselőjüket szidták, boldogult V. J.-t, aki akkor igen jeles szerepet töltött be Zentán és környékén.

– Nem t’om, te észrevetted-e, hogy újabban mennyire megjavult a képviselő úr látása? – kérdezte az egyik a másikat.

– A’sse tudtam, hogy rossz lett vóna a szeme... – így a másik.

– A’ vót pedig! Mer’ három évig mindig tanákozott velem az utcán, de csak úgy nézett rám, mint a kutya a sütt tökre. Meg nem ismert vóna! Máma meg a templom előtt csak rámköszön a bejáratnál, hogy aszongya: Adjon Isten, Barsi bátyám! – Egész mise alatt máson se tanakodtam csak azon, hogy ugyan mitül is gyógyulhatott meg a szeme világa.

A másik, az idősebb, aki már látott varjút karón, így világosította föl:

– Hogyhogy nem tudod? Hát nemsokára itt a képviselő-választás, szavazni köll...

– Igaz...

– No, látod: attul...

HOGYAN LEHET LOPNI?

Az egyik tóparti kiscgazda két legényfiával indult le a Rétbe, leszedni a még szárán levő kukoricát.

Jócskán Szent Mihály (szeptember 29-e) után lehetett az idő, mert hűvös hajnalok meg derek jártak már, s a fázós természetű gazda induláskor a bodor subát is a nyakába kanyarintotta.

Odakint, mielőtt sort fogtak volna a kukoricaföldön, a kocsiderékből szénázó lovak hátára vetették a subát, hogy azok se fázzanak állásukban.

Már több izromban is fordultak, amikor elérkezett a frustok ideje.

Ahogy ott a föld végén szalonnáztak a kocsi mellett, rájuk köszönt a dűlőútról egy olyan napszámos forma ember.

– Pálinkás jó reggelt aggyon Isten! De egy akaraton vannak!

– Hát... mink má’ jócskán megdógoztunk érte! Tartson velünk! – jött az udvarias kínálás.

– Köszönöm. Én is ebbe járok; megyek hazafelé... – állt meg egy minutára az ember, s aztán csak úgy mellékesen megkérdezte tőlük:

– Mongyák; itt az úton olyan sokan gyűszmékölnek. Nem fé'nek attul, hogy majd valamelyik gyűtt-ment ógyelgő lehúzza a subát a lovakrul, oszt meglép vele?

– Ugyan mán! Itt vagyunk hárman is – méltatlankodott a gazda. – Hogy tudná lehúzni itt az orrunk előtt?

– Hogy e? Nagyon könnyen! Akár meg is mutathatom, ha akarják. Így e! – mondta az ember, azzal fogta a subát, tempósan összehajtogatta, s már lépett is be vele az út menti kukoricásba.

A gazda előbb csak heherészett, mosolygott, de mikor az ember se-hogy se akart visszaérkezni a subával, csak lehervadt az arcáról a nevetés. Ugyan hitegette még magát meg a fiait is azzal, hogy biztosan itt lapít az az ember valahol, oszt neveti magában, hogy mennyire rájuk tudott ijeszteni... Végül csak belátta ő is, hogy ennek már fele se tréfa, hogy csúnyán rászedték őket. Nosza, hárman négy felé szaladtak, átbolhálták nemcsak a környéket, hanem az egész rétet, de bizony, hiába: se embernek, se subának nem tudtak többet a nyomára bukkanni.